

Toespraak 4 mei: Leven met oorlog

Dames en heren, jongens en meisjes,

Vandaag staan we samen stil bij de Tweede Wereldoorlog, en ook bij andere oorlogssituaties en vredesoperaties waar Nederlandse militairen en burgers bij zijn omgekomen.

De bekendmaking van de World Press Photo onlangs bracht bij mij veel teweeg. De foto van de gewonde vrouw bij de gebombardeerde kraamkliniek in Marioepol riep afschuw op. De fotograaf, Evgeniy Maloletka (**Jefgeni Maloletka**), zei over die foto: "Het was een foto die ik wilde vergeten. Maar dat kon ik niet.

Zo'n 'onvergetelijke' foto maakt mij extra duidelijk dat we de verhalen van mensen tijdens een gewapend conflict moeten blijven vertellen. Foto's en verhalen zijn het bewijs van gebeurtenissen die echt plaats hebben gevonden en die vandaag nog steeds plaatsvinden.

Het zijn verhalen van gewone burgers die - ongevraagd en ongewild - van het ene op het andere moment in een verschrikkelijke film terecht komen.

Gewoon terwijl ze aan het werk waren of op school waren. Misschien wel terwijl ze gewoon met zwangerschapsverlof waren en vol verwachting uitkeken naar uitgerekende datum. Gewoon tijdens hun dagelijkse leven.

Het thema van 4 mei is dit jaar 'leven met oorlog'. Dat is een treffend en noodzakelijk thema. Een thema van alle tijden. Hoewel de afstand tot de Tweede Wereldoorlog ieder jaar groter wordt, blijven de effecten van deze oorlog en latere conflicten merkbaar in het leven van veel mensen.

Sterker nog: door de vreselijke oorlog in Oekraïne is 'Leven met oorlog' een dagelijkse realiteit. Natuurlijk voor de mensen in Oekraïne. Hun land wordt verscheurd en

kapotgeschoten. Er vallen duizenden doden en veel inwoners slaan op de vlucht, onder andere naar Nederland, onder andere naar de gemeente Renkum.

Maar ook in veel andere landen leven veel mensen dagelijks met oorlog, laten we dat vooral niet vergeten. Ook hun zonen en dochters worden naar een front gestuurd om te vechten in een strijd die niet de hunne is. Ook zij vinden de dood in de oorlog en ook hun nabestaanden moeten verder leven met de dood door die oorlog.

Om het thema tastbaar te maken, wil ik u twee verhalen vertellen. Een verhaal uit de Tweede Wereldoorlog en een van nu.

Esther en Betje Cohen, twee Joodse zussen, woonden in de Tweede Wereldoorlog in Renkum. Hun familie had een zuivelwinkeltje aan de Achterdorpsstraat 10. Ze woonden al hun hele leven hier in Renkum.

Na de inval door de Duitsers vluchtten de zusjes en zochten ze voortdurend een veilig onderkomen uit angst om opgepakt en afgevoerd te worden naar kamp Westerbork.

Welk lot je daarna wachtte, wist niemand...

Kortstondig vonden ze onderdak bij families in de omgeving.

Op 16 en 17 april 1943 voerden de Duitsers razzia's uit in Doorwerth. Veel onderduikers, waaronder Esther en Betje, vluchtten de bossen in. De zussen probeerden Renkum te bereiken om onderdak te vinden, maar dat lukte niet.

Ze liepen door naar Wageningen waar hun zusje Roosje ondergedoken zat in het huis van slager Elings. Tevergeefs probeerden ze daar binnen te komen, maar dat lukte niet. Ze schreven een kort afscheidsbriefje, maar zagen hun zusje nooit meer terug. Het briefje werd pas later gevonden door de vrouw van de slager.

Esther en Betje waren zo ten einde raad dat ze zich met een lint aan elkaar vastbonden en samen in de Rijn sprongen, uit

angst voor het onheil wat dreigde. Op 20 april 1943 spoelden hun lichamen aan nabij de Blauwe Kamer in Wageningen.

Vorig jaar plaatste de Duitse kunstenaar Gunter Demnig bij het huis van Esther en Betje in Renkum twee zogenaamde Stolpersteine.

Ik sprak bij de onthulling met de 96-jarige mevrouw Spies. Zij nam het initiatief voor de Stolpersteinen in Renkum. Ze was emotioneel en sprak haar afschuw uit over de gruwelen van de oorlog: "Ik hoop dit nooit meer mee te maken. Ook niet voor jullie. Ook niet voor de jeugd.", zei ze met tranen in haar ogen.

We blijven de zussen herinneren dankzij die twee Stolpersteine: zo lang we hun namen kennen, vergeten we hen niet.

Heel actueel is de opvang van Oekraïense vluchtelingen in onze gemeente. Na het begin van de oorlog, ruim een jaar geleden, zijn veel Oekraïense inwoners gevlucht. In de voormalige Don Boscoschool in Renkum wonen op dit moment 60 vluchtelingen. Mannen, vrouwen en kinderen die hun geboorteland moesten ontvluchten. Iedereen met een eigen verhaal.

Bijvoorbeeld het verhaal van die man uit Syrië. Hij is 66 jaar. Hij vertelde dat hij ooit afstudeerde op landbouw en landbouwtechniek. Tijdens de oorlog in zijn thuisland Syrië vluchtte hij naar Oekraïne. Naar Odessa. "Ik dacht samen met mijn vrouw en drie kinderen, daar een rustig bestaan te kunnen leiden, maar het liep anders."

Door bombardementen in de buurt was de situatie onhoudbaar. Er was veel militaire activiteit. Een onveilige situatie dus. Weer was hij gedwongen huis en haard te verlaten, en hij vluchtte naar ons land. Gelukkig is hij en zijn gezin nu veilig in Renkum.

Hij vindt Nederland geweldig en wordt goed geholpen. Natuurlijk hoopt hij op vrede, maar zolang de oorlogen in Syrië en Oekraïne voortduren moet hij noodgedwongen afwachten.

Deze Syriër uit Oekraïne woont nu in ons veilige land, maar of zijn huis in Odessa straks nog overeind staat, weet hij niet. Ook niet of hij ooit terug kan naar Syrië. Die onzekerheid knaagt, dat zie je, ook bij zijn kinderen. Gelukkig is hij hier en nu in goede handen.

Dit zijn verhalen die mij raken. Ze laten zien dat mensen dagelijks leven met oorlog. Ook hier. Ook nu. Laten wij daarom de vrijheid koesteren en omarmen. Laten wij in onze vrijheid een veilige haven bieden die aan hen die op de vlucht zijn voor oorlog en onrecht en ons realiseren dat vrijheid nooit vanzelfsprekend is.